

1189

S **COTTS BRITISKE OVERMANN:**
Ernest Shackleton var Robert Scotts bitreste rival, inntil Roald Amundsen overgikk dem begge i kampen om Sydpolen. Og Shackleton overgikk alle som leder i krisesituasjoner. Bildet er tatt i 1917, etter «Endurance»-bragden...

NORSKE
ARGUS

A-S
BYRÅET FOR AVISUTKLIPP
FREDENSBORGVN. 24/26 - OSLO 1
TLF. 20 46 75

Utklipp fra:

VG

OSLO

Politisk tendens: Uavh.

15. MAR. 1986

RESERVE- HELTEN

Selv etter TV-seriens avsløring av Robert Falcon Scott som selvforskyldt polar-fiasco, har britene en polarhelt som neppe noen gang vil miste glorien: Ernst Shackleton. Hans største bragd var at det aldri gikk et eneste menneskeliv tapt på de ekspedisjoner han ledet, enda de var blant historiens dristigste.

Selv Roald Amundsen mistet folk under en ekspedisjon i nord etter sin erobring av Sydpolen. Da hadde akkurat Shackleton reddet hele mannskapet fra sitt skip, som var blitt knust av isen. Han hentet hjelp ved å seile i livbåt hele 1300 km over verdens mest stormfulle hav til Sør-Georgia, der han ble tatt imot av norske hvalfangere.

Roland Huntford, forfatteren av «Scott og Amundsen» — som TV-serien er basert på, er nettopp kommet på bestselgerlista i USA med en ny bok om Shackleton, og dermed også om den fargerike starten for det norske hvalfangsteventyret i sør.

Som antydning i første episode av TV-serien, var Scott og Shackleton blitt bitre rivaler etter at de i fellesskap hadde gjort et mislykket fremstøt mot Sydpolen i 1903. Scott la skylda på Shackleton, som var blitt mer syk av skjærbuk enn de to andre, og trolig også slet med astma og hjertefeil. Shackleton på sin side bebreidet Scott for total svikt i forberedelser og lederskap.

Ironisk nok kopierte Shackleton hovedtabbene til Scott under sin egen revansj-ekspedisjon i 1909. Fortsatt trodde britene hverken på trekkhunder eller ski. Eneste «fremskritt» var noen ponnier.

Hestene døde etter hvert, men den siste holdt ut vel halvveis til Sydpolen, og kunne ha reddet proviantsituasjonen som slakt — dersom den ikke hadde forsvunnet i en bresprekk.

Bare 150 km fra Sydpolen måtte Shackleton og de tre ledsagerne snu — og innledet et kappløp både med sultedøden og tiden.

Shackleton hadde selv sagt at hvis de ikke var tilbake innen 1. mars, skulle de oppgis som døde — og skipet skulle seile fra iskanten. Utrolig flaks med været gjorde at de nådde fram — noen timer før fristen.

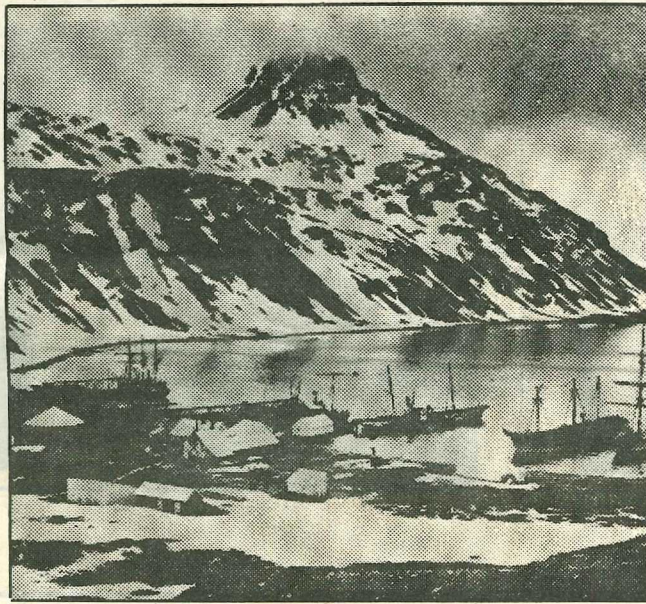
Selv uten erobring av polpunktet ble Shackleton nasjonalhelt — til Scotts forbitrelse. Scott raste spesielt over at Shackleton hadde brutt et løfte — avgitt under urimelig tvang — om ikke å «låne» startstedet for Scotts første polfremstøt.

Shackleton planla opprinnelig start fra det sted som Amundsen senere valgte, og ville da trolig ha

nådd Sydpolen to år før Amundsen. Men kalving fra isbreen skremte Shackleton til Scott-basen. Egentlig burde Scott vært glad: Shackleton hadde nå kartlagt veien nesten fram til polpunktet. Men denne ironi ble overgått av at Shackletons eksempel også lurte Scott til å satse på ponnier istedenfor hunder.

Dette, kombinert med Scotts slette lederegenskaper, gjorde ham nettopp så sjanseløs i kappløpet med Amundsen i 1911—12 som TV-serien viser.

Der denne TV-serien ender, kunne gjerne en ny overta med Shac-

Shackletons norske støttepunkt: «Endurance» innledet Den transantarktiske ekspedisjon fra det norske hvalfangersamfunnet i Grytviken i Sør-Georgia, der sandefjordingene laget hjemmebrent kalt «plonk» og viste stor gjestfrihet...

kletons største bragd, i 1914—16. Hans plan var å krysse hele Sydpol-kontinentet. Men før skipet «Endurance» nådde startstedet ved Weddellhavet, frøs det fast, og ble knust av isen ni måneder senere.

Norske hvalfangere i Grytviken på Sør-Georgia hadde advart Shackleton mot særlig farlige isforhold denne sesongen. Men han nøyde seg med å vente et par uker i Grytviken, der hvalfangerne var ytterst gjestfrie.

SANDEFJORD-REDERNES alkoholforbud førte bare til at hvalfangerne laget hjemmebrent, kalt «plonk». Men mest interessert var

Shackleton i investering i hvalfangst. Etter at han i mange år hadde opplevet stadige skuffelser i storstilte finansspekulasjoner.

Verst var samarbeidet med broren Frank, som til slutt ble fengslet for finansielle krumspring, og dessuten var mistenkt for å ha stjålet de irske kronjuvelene. Likevel klarte Shackleton å sjarmere seg til bidrag til sin ekspedisjon — men så knappe at han i likhet med Amundsen måtte stikke brått av sted for å slippe unna kreditorer.

Etter forliset bodde Shackleton og hans 27 ledsagere i fem måneder på et isflak, og fullførte over 2000 km drift med pakkisen. Farligst var overgangen til åpent hav. Isflaket ble brutt i stykker i dønningene.

En natt sprakk flaket under et av teltene. Shackleton fikk halt en mann i sovepose opp av sjøen sekundet før sprekken smalt sammen igjen. Senere var livbåtene ofte i fare for å bli knust eller fylt av brottsjøer, inntil Elefantøya ble nådd.

Herfra la Shackleton og fem til ut på vinterseilas med den største livbåten for å hente hjelp. I evig storm og kuling kunne de lett ha bommet på Sør-Georgia. Fra landingsstedet på motsatt side fra Grytviken klatret Shackleton over ukjente fjell i en 36 timers spurt fram til nordmennene.

nda mer imponerende enn hans fysiske mot og utholdenhet var Shackletons evne til å bevare livsviljen hos høyst ulikt utrustede ledsagere. De fleste polartragedier, som Scotts, skyldtes psykisk sammenbrudd fordi lederskapet sviktet.

Det virker vanvittig at Shackleton stadig nektet ekspedisjonens enese ski- og jakt-ekspert, Hans Orde-Leeds, å bygge opp kjøttlagre før flokkene av sel og pingviner flyktet for Antarktis-vinteren.

SÆRLIG gruppen som fikk en ekstra overvintring på Elefantøya, fordi de tre første unnsetningsekspedisjoner ble stanset av pakkisen, led i sult og skitt under et trangt båt-hvelv.

Men Shackletons prinsipp var at forberedelser som fastslo behovet for overvintring ville gjøre mannskapene nedtrykte og sinnssyke på forhånd. Da var det bedre å risikere sult senere.

Selv avsto han alltid både fra mat og klær, til fordel for sine ledsagere, som til gjengjeld alltid følte seg trygge på at han vil vise trygg vei selv ut av det dypeste mørke...

JAN CHRISTENSEN